

IISALMEN RJ LUONTOUUTISET

2/88

IISALMEN LUONNON YSTÄVÄIN YHDISTYS RY

IISALMEN LUONTOUUTISET

2/88

IISALMEN LUONNONYSTÄVÄIN YHDISTYS RY

Piirtäjän visio Afrikasta
- sisällä raportti Keniasta

IISALMEN LUONTOUUTISET

2/1988 marraskuu

Julkaisija:

Iisalmen Luonnon Ystävien Yhdistys ry

Vastaava toimittaja:

Jaakko Laasanen

Kansikuva ja piirrookset:

Veli-Matti Löhönen

ILYY:N JAOSTOT

	HYÖNTEIS- JAOSTO	MATTI TALLGREN
	KASVIJAOSTO	VILJO ÅBERG
	LINTUJAOSTO	JAAKKO LAASANEN
	NISÄKÄS- JAOSTO	UOLEVI SKAREN
	YMPÄRISTÖN- SUOJELUJAOSTO	ERKKI VÄISÄNEN
	MUSEOJAOSTO	MATTI TALLGREN
	VALOKUVAUS- JAOSTO	KAI JÄDERHOLM

IISALMEN LUONNON YSTÄVÄIN YHDISTYS RY

Hallituksen jäsenet

Puheenjohtaja, lehtori Matti Tallgren
KP 23/23 Punahovi
74120 IISALMI puh. 22 808

Sihteeri, sairaanhoitaja Kaj Jäderholm
Viitaanpiiri 20
74999 IISALMI puh. 64 199

Rahastonhoitaja/jäsenasiat
yli-insinööri Viljo Åberg
Satamakatu 3 B
74100 IISALMI puh. 21 307

Opiskelija Mikko Tallgren
KP 23/23 Punahovi
74120 IISALMI puh. 22 808

Nuorisotoimenjohtaja Jaakko Laasanen
Laaksotie 11
74120 IISALMI puh. 22 691

Autonkuljettaja Martti Järnfors
Tervakankaanpiiri 17 B
74120 IISALMI puh. 23 094

Lehtori Sirkka Immonen, varapuheenjohtaja
Kotipolku 24
74100 IISALMI puh. 24 283

Kaupungingeodeetti Erkki Väisänen
Haukiniemenkatu 19
74100 IISALMI puh. 21 386

Asemamies Pertti Kaarakainen
Kihmulankatu 18
74130 IISALMI puh. 25 032

Kunniajäsen
Maanviljelijä Martti Savolainen

SISÄLLYSLUETTELO

Iisalmen Luonnon Ystävien Yhdistys ry:n hallitus.....	1
Sisällysluettelo.....	2
Museo tulee, töitä riittää.....	3
Lähiekologia ja anteater chatit.....	4
Erikoisista värimuodoista luonnonmarjoilla.....	9
Mikä viehättää Iisalmen seudun luonnossa.....	11
Albinisti varpunen.....	12
Tekopesästä lentoon.....	13
Jälleen löytyi rengastettuja loppilintuja.....	14
Outo punaherukkayksilö Iisalmessa.....	15
Pähkinähakki Ylä-Savossa.....	16
Luonnonystävät Nurmiojen kuohuissa.....	17
Litulaukka Iisalmessa.....	24
Matkakirje Puolasta.....	25
Kotka Haajaisilla.....	27
Huhuileeko huuhkaja Ylä-Savossa.....	28
Vierailuja ja vastavierailuja.....	29
Runnin moreenikummut.....	31
Iisalmen Luonnon Ystävien Yhdistys ry.....	31
Harjalintuja ja muita syyshevaintoja.....	32
Kaupungin ympäristönsuojelusihteeri Osmo Koivistoinen kommentoi vesiensuojeluasialla.....	35
ILYY:n jaostot.....	39

MUSEO TULEE, TÖITÄ RIITTÄÄ

Kulttuurikeskuksen valmistumiseen ensi kesäkuun loppuun on aikaa yllättävän vähän. Tätä kirjoittaessani ensimmäiset yöpakkaset saapuvat syksyyn ja tosiaan vajaan vuoden kuluttua pitäisi täysillä touhuta uudella luontomuseolla.

Suunnittelu kalusteiden suhteen on loppusuoralla ja erilaisia tarjouksia pyydetään jokapuolelta. Museohan jakaantuu kahteen osaan, näyttelyosastoon sekä kokoelmaosaan. Yleisölle tarkoitettu näyttelyosa on suunniteltu ns. dio-raamapohjalle. Siinä pyritään kohdeasetelmin leikkaamaan pala luontoa lasikaapin sisälle.

Vanhasta totutusta, otus toisen vieressä hyllymetreittäin on siis luovuttu. Näyttelyn onkin tarkoitus olla mielenkiintoisen niin opetus- kuin katselutarkoituksessa. Ainoa suurena kysymysmerkinä on kuka tai ketkä rakentavat näyttelyn ja mistä saadaan rahat.

Rahalla tietysti saadaan aikaan lähes mitä vain, mutta uskon sen niukkuuteen ja työpanoksen jäämiseen pitkälti vapaaehtoistoiminnan piiriin. Siis meidän ILYY-läisten panos on ratkaiseva museon toiminnan kuntoon saattamisessa.

Kaupungin tuki on kuitenkin oleellisin osa koko hommasta. Niinpä parhaillaan laaditaan sopimusta siitä millä tavalla la museon hoitovastuu jakaantuu sekä selvitetään hallinnollisia koukeroita. Uskon vakaasti museon täyttävän sille asetetut vaatimukset ajan kanssa, eikä se jää kuolleeksi laitokseksi muutaman kymmenen vuoden kuluttua.

Vaikka museohanke on tulevaisuuden tärkein toiminto, ei muuta toimintaa saisi täysin unohtaa. Esimerkiksi yhteistyötä luontokerho Saperdan kanssa Keskimmäisen luontoaseman-lintutornin kehittämiseksi olisi punnereasti jatkettava.

Kai Jäderholm

LAHIEKOLOGIA JA ANTEATER CHATIT

Lämpimät luontoterveiset täältä Keniasta, päiväntasajan maasta. Vaikka elämme täällä hyvin erilaisissa olosuhteissa ja kaukana pohjoisista havumetsistä, yläsavolainen luontoväki on mielessämme ja monesti ajattelemme, että olisi se vertailun vuoksi mukavaa useammankin luonnon ystävän nähdä, millaisissa muodoissa ympäristö täällä esittäytyy. Eikö silti, etteikö pohjoisen luonto karuudessaan olisi vertaansa vailla - ja sitähan on täällä suorastaan ikävä! Varsinkin asumaympäristön lähiekologia niin siellä kuin Itä-Afrikan ylängön maisemissa lähellä sisämaan Eldoretia on kiintoisa.

Niinpä tervehdyksenä IISALMEN LUONTOUUTISTEN lukijoille haluan kertoa jotain välähdyksiä tästä uudesta lähiekologiasta, jonka voi kokea n. 300 km Nairobista luoteeseen Baratonin kylässä Itä-Afrikan Yliopiston kampuksella loivasti laaksoon viettävällä rinteellä. Uusi omakotitalo, missä asumme, sijaitsee nimittäin tällaisella paikalla.

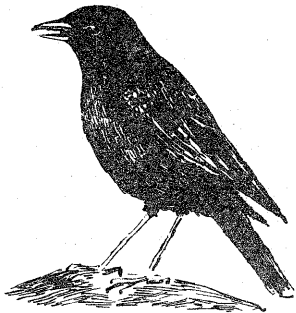
Kun muutimme ensiasukkaina vielä hieman keskeneräiseen taloon, ympäristö oli punaisella mullalla. Näin oli tammikuun lopussa. Piha-alue rohjotti silloin autiona ja vain yksi puu, Croton, kattoi latvuksensa etupihan ylle. Nyt vihreät nurmikot peittävät koko aluetta, lukuisat kukkaistutukset tuovat väri-iloa, banaanilehto on kolmen metrin korkuinen ja takarajan tuntumassa kasvava maissi heiluttelee tähkiään

parin miehenmitan korkeudella. Kasvu on siis täällä nopeaa ja ympärivuotista eli perustrobia, biomassan nettotuotanto moninkertainen pohjoisten leveysasteiden produktiviteettiin nähden. Tämän tekevät luonnollisesti mahdolliseksi edulliset lämpöolot (vuorokausiminimit eivät yleensä laske alle 14 Celsiusasteen ja iltapäivisin on lämpöä 25-30 astetta), valaistus ja riittävät kosteussuhteet. Kun täällä sataa, niin vettä tulee yleensä rajusti. Sateet ovat kuuroluontoisia, enimmäkseen ukkossateita, jolloin pieninä pilvenä aluksi näyttäytyntyt Cumulus-möykky leviää yli koko tienoon, peittää taivaan sysimustaksi ja työntää vettä kuin saavista kaatamalla. Tuolla vedellä on valtava erosioiva voima. Se kuluttaa teitä, kaivaa puroja, huuhtoo penkereitä alas ja saa äkkiä jopa koskia synytään. Kulku-urat muuttuvat tällöin hyvin livettäviksi. Muta tarttuu kuin muovailuvaha jalkineiden pohjaan ja tekee ne painaviksi. Maa sisältää runsaasti rautayhdisteitä, mistä myös sen punainen väri johtuu. Kun aurinko jälleen helottaa, samainen massa alkaa pintakerrokseltaan pölytä!

Vuoden kierrossa on kaksi sadeaikaa, mikä on ominaista trooppiselle ja subtrooppiselle vuohykkeelle Afrikassa. Sadeajat noudattelevat auringon zenitaaliasemaa eli seuraavat sen mukana kääntöpiirien välisellä alueella. Eldoretin seudulla sadeajat ovat huhtikuun alkupuolelta elokuulle ja toinen lyhyempi loka-marraskuussa. Tämä ei kuitenkaan merkitse, että aina sataisi. Sateet ovat kuvatonlaisia kuuroja, joita saattaa tulla iltapäivisin, monina päivinä ei ollenkaan. Muu valoisa aika on poutaa, aurinkoista, keskipäivällä hyvin kirkasta. Aamut valkenevat selkeinä ja silloin ilman suhteellinen kosteus on alhaisimmillaan, mutta saa kosteuden tiivistymään kasvillisuuden pinnalle korkeimmillaan. Rintamasateita ei siis esiinny. Tuulenpuuskat rajoittuvat lähestyvien cumulus-nimbus -pilvien tuloon. Elämme siis jatkuvassa kesäpoudassa. Ja koska olemme lähes 2000 metrin korkeudella meren pinnasta, tukalaa kuumuutta ei koskaan esiinny.

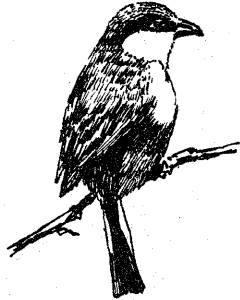
Makuuhuoneemme lämpötila on pysytellyt puolen vuoden aikana yksinkertaisista paneelilaseista huolimatta 20-22 asteissa. Matelijat pitävät lämpimistä oloista. Kesäyliopistossa vetämälläni HERPETOLOGIAN kurssilla opiskelijat ovat joutuneet kokoamaan henkilökohtaisen, vähintään viiden erilajin kokoelman, joka sitten jää biologian laitoksen käyttöön. Kampuksen alueelta on saatu useita lajeja metsäkobra, joka on hyvin myrkyllinen käärme, skinkkiliskoihin

ja kameleontteihin. Talomme ulkovesitankin taakse ovat nuo nopeasti vilahtelevat juovikkaat skinkit jo ehtineet pesiä. Eivät ne meitä siellä häiritse. Pyydystelevätpäähän hyonteisiä.

Lähiekologiamme piiriin kuuluvat myös ANTEATER CHAT (Myrmecocichla aethiops) -nimiset mustat kivitaskut ja rastaan sukulaislinnut, jotka ovat asettuneet pesimään naapuritalon kompostikuopan seinämään kaimaansa koloon. Linnut ovat sysimustia, mutta lennossa paljastuvat siipien yläpinnoilla olevat valkeat laikut. Nuo siivekkäät alkavat aamulla jo kuuden maissa laulaa lurrutella ja pitää hyppeleksiään. Soidin seremonioissa ovat siivet levällään. kaula kenossa ylöspäin ja pyrstö pystyssä. Usein neljä ja viisikin lintua pelehtii yhdessä käyttäen peliarenanaan juurisottien yöllä maanpinnalle työntämiä kekoja tai vielä suuremman maasian tekemiä kasoja. Erikoista näiden, sananmukaisesti, muurahaisyöjätaskuksi nimitettävien varpuslintujen pesinnässä on se, että ne laulavat duettoa ja muodostavat pesimäkommuuneja! Kolme ja joskus neljäkin aikuista yksilöä touhuu yhdessä, kaksi naarasta ja yksi koiras. Pesimätulos on vielä epävarma, sillä lähistöllä elelevien villikissojen on nähty monesti loukkaavan pesimäreiviiriä. Nämä maapedot osaavat kopeloida kolopesiä.

Eräs tämän alueen yleisimmistä linnuista on mustan ja valkean kirjava FISCAL SHRIKE (*Lanius collaris*) eli viskaalilepinkäinen. Se näyttää mieltyneen läheiseen yliopiston koetilan karjapeltoon, jonka aidalta se käyttää lentäviä hyönteisiä. Luonteeltaan rauhallisena se on hauska näky istua töröttämässä passipaikallaan. Viskaali lienee eräs Kenian yleisimmistä linnuista.

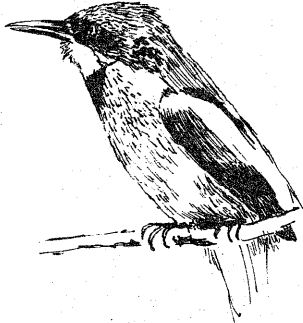

AFRICAN PIED WAGTAIL (*Motacilla aqump*) eli kirjovästäräkki on myös soma lintu. Se vastaa aika lailla pohjoisen västäräkkiä, mutta on höyhenpuvultaan enemmän värikontrasteja omaava ja laulaa kirkkaalla äänellä. Nyt silläkin on jo poikaset, jotka tepastelevat pyrstö vaappuen nurmikolla. Emolinnut ovat keksineet rueta kiusaamaan koiraa: menevät sen nukkuessa aivan lähelle ja koiran herätessä pyrähtävät iloiseen lentoon.

Talomme tientakaiseen metsikköön kätkeytyy monenlaista eläjä. Tuo piikkilanka-aidan takainen ekosysteemi käsittää myös ihmisen, alkuperäisväestöön kuuluvia nandeja, joiden ruohokattoisista majoista nousee iltaisin ruoanlaittosavut. Ja aamuisin kukot kiekuvat herätyksen koko tienoolle, kunnes sitten metsikön Persian satakielet eli BULBULit (*Pycnonotus* sp) aloittavat kuuluvan konserttinsa. Nuubian tikka (*Campethera nubica*) nakuttelee Akasia-puussa. Pienet BRONZE MANNIKINit (*Lonchura cucullata*) säksättävät maassa - ja niistä olemmekin aloittaneet jo erikoistutkimuksen. Kolonia kun löytyi kampuksen toiselta asuntoalueelta.

Monet muut lajit ympärivuotisinä asujina tekevät olon biologille hyvin mielenkiintoiseksi jo yksin kotipihassa. Keskitälvellä eli tšekäläisenä kuivana aikana saamme tänne vieraisiksi keltavästäräkit, lirot, valkoviklot, mehiläis-

syöjät, haarapääskyset, räystäspääskyset jne. Viime tam-
mikuussa parina yönä vieraili campuksen luonnonsuojelua-
lueella yli parisatapäinen kattohaikarajoukko. Yritin
kuvata sitä varhain aamulla. Arkoja olivat.

Hyönteisten maailma on tääl-
lä oma lukunsa. Iltaisin va-
lojen palaessa sisällä ikku-
noiden hyönteisverkkoja vas-
ten ropisee monenmoista len-
täjää. Suuret torakat ja sitti-
äiset kopsahtelevat kovimmin
myös ruutuja vasten. Sateen
jälkeen "kertakäyttösiipiä"

näky massoittain ikkunoiden alla. Eräs muurahaispistiäis-
laji tahtoo tunkea väkisin sisään ovia avattaessa. Ulko-
valoksi olenkin muuttanut keltalampun, koska se ei hou-
kuttele fototaksis-hyönteisiä.

Niin, luonto on myös tropiikissa erittäin kiehtova. La-
jimäärät ovat suuret, värikylläisyys ja kontrastit mel-
koiset. Eliöt ovat täällä sopeutuneet mälläämään keski-
päivän kirkkaalla valolla, runsaalla lämmöllä ja korkeil-
la alueilla myös vedellä. Ei ihme, että kaikenlaista yrit-
täjää ja eläjää löytyy. Niinpä tutkijoita tarvitaan. Tä-
käläisiä biologeja ei kuitenkaan ole vielä tarpeeksi. Jo-
ten koulutusta tarvitaan - varsinkin yliopistotasolla.
Monin lähiekologis in Afrikan terveisin!

Eero Antikainen

Tri Eero Antikainen toimii University of Eastern Africa -
yliopiston luonnontieteiden professorina ja oli Iisal-
men Luonnon Ystävien Yhdistys ry:n pitkäaikainen sih-
teeri ja puheenjohtaja ennen "Kenian komennustaan".

Toimitus

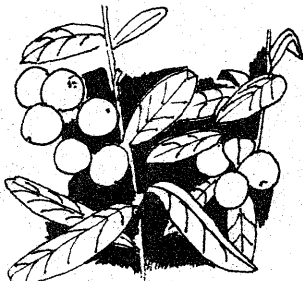
ERIKOISISTA VÄRIMUODOISTA LUONNONMARJOILLA

Luonnonoikkujen joukossa ovat poikkeavat värimuodot aina olleet kiinnostuksen erityiskohteita. Silmiinpistävimpiä ovat valkeat albiinoeläimet, kuten hiiret ja kaniinit pu-naisine silmineen. Syynä näihin ovat erilaiset ulkoiset tekijät, joiden takia yksilön perintötekijöissä tapahtuu muutos, mutaatio, joka sitten periytyy seuraaviin sukupol-viin. Poikkeava väritys saattaa kuitenkin ominaisuutena olla väistytävä, joten se ei kaikissa sukupolvissa tule vält-tämättä näkyviin.

Sama koskee kasveja. Valkeakukkaisia muotoja tavataan Ii-salmen seudulla varsin runsaasti esim. eri kellokukista, ohdakkeista ja horsmista.

Huomattavasti harvinaisempia ovat hedelmiensä, tavallises-ti marjojensa puolesta, poikkeavat muodot. Aina ei kysy-myksessä ole kuitenkaan väriaineen eli pigmentin vajuus, vaan esim. mustikalla tunnettu pikimusta "tervamustikka" (f. epruinsum) johtuu vahapeitteen puuttumisesta marjan pinnalta. Useimmiten kuitenkin on kyseessä juuri pigmentin vajuus. Silloin tällöin Iisalmen seudullakin löydetyt li-kaisenvalkeat mustikat kuuluvat muotoon f. leucocarpum. Keltaiset (f. chlorocarpum) ja kypsinäkin vihreinä tai vaa-leanpunertavina muualta Suomesta tavatut muodot ovat vielä Ylä-Savossa tuntemattomia.

Useimpia Iisalmen Luonnonystävien yhdistykselle tulleista havainnoista ovat tiedot valkeita mustikoita paljon harvi-neisemmista valkeista puolukoista (kts. kuva selityksineen).

Valkoisia puolukoita (*Vaccinium vitis-idaea* f. *leucocarpum*) Iisalmen Lippuniemestä. Löytäjä Raimo Tolonen.
Kuva: Lassi Tallgren

melkein keskeltä Iisalmea. Muualla pohjolassa nämä tunnetaan kuitenkin valkeita mustikoita paremmin. Jo peruskasvitieteilijät Linne ja Rudbeck mainitsevat ne tutkimuksissaan Ruotsissa ja kertovat niitä joskus olleen "kaupankin". Poikkeus koskee vain marjan väriä, muun kasvin ulkonäkö, koko ja marjan makukin ovat täysin normaalit. Edellisten arvomarjojen sukulaisista mainitaan soiden juolukalla tavatun sekä valkeita (Norja, Ruotsi, Itävalta), että kellertäviä marjoja (Itävalta) ja edelleen pikkukarpalolla valkeita Suomessakin.

Kanervakasvien ohessa ruusukasvien heimossa esiintyy erikoisia marjojen värimuotoja, joista monet ovat aikaansaadut viljelyteitse ja esiintyvät kulttuurikasveina. Luonnossa ruusukasvien valkoisia marjamuotoja on Suomessa tavattu vadelmalla (*f.chlorocarpum*, oikeastaan kellanvalkea) ja ahomansikalla (*f.alba* tai *f.lutea*). Edellisistä osa saattaa olla viljelystä luontoon etsiytyneitä. Mesimarjalla tunnetaan erikoisuus (*v.leuciticus*), jolla vaaleiden marjojen lisäksi on myös valkeat kukat! On kuitenkin muistettava, että vahvasti varjoon kasvamaan jääneen mesimarjayksilön marjat ovat normaalia vaaleampia. Muista ruusukasvien heimon kasveista manitaan kirjallisuudessa kotipihlajan keltamarjainen muoto (*f.xanthocarpa*) Ruotsista sekä Norjasta tuomelta niin valkomarjainen kuin keltamarjainenkin. Myrkkymarjoista saattavat näsiän marjat jäädä valkeiksi (*v.alba*) ja luonaisen satunnaiskasvimme mustakoison, keller-täviksi.

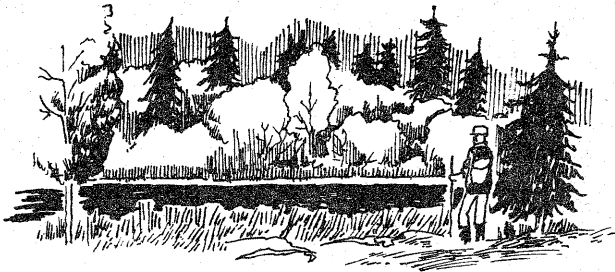
Iisalmen Luonnon Ystävien Yhdistys on parikin kertaa kokouksissaan ja lehtikirjoituksissaan "kuuluttanut" mm. juuri valkeitten mustikoiden ja puolukoiden perään, mutta molempien kohdalla lainin tuloksin. Sama on selvinnyt myös keskusteluissa esim. kuopiolaisten ja oululaisten kasvienharrastajien kanssa. Ilmoituksia ja näytteitä ei juuri ole museoille tullut. Tuntuu siltä, että luontoväki kyllä tuntee erikoisuudet, mutta ei juuri ole niitä ainakaan yhdistyksemme toiminta-alueella liiemmästi löytänyt. Niinpä yhdistyksemme kasviijaosto vetoaakin taas kerran lukijoihinsa ja pyytää tietoja erikoisista värimuodoista luonnonmarjoilla joko kirjeitse osoitteella ILYY ry PL 138 74101 IISALMI tai puhelimitse (977)21 307 (Viljo Åberg) ja (977)22 808 (Matti Tallgren).

Matti Tallgren

MIKÄ VIEHÄTTÄÄ IISALMEN SEUDUN LUONNOSSA

Kun on ollut poissa kotiseudultaan yli kaksikymmentä vuotta, niin takaisin palattua viehättää kaikki se, mikä on entistä. Kaikkialle liittyy muistoja, kokemuksia, elämyksiä, jännittäviä ja herkkiä hetkiä. Mutta kovin vähän on enää entistä jäljellä.

Pikkupojasta lähtien olen liikkunut luonnossa. Metsät ovat kiehtoneet minua aina ja niinpä olen samoillut Iisalmen tienoonkin metsät muutaman kymmenen kilometrin säteellä ristiin rastiin ja tunnen mäet ja nyppylät, notkelmat, purojen varret, suolämpäreet ja isot korvetkin.

Vielä sota-aikana Iisalmea ympäröi jyhkeät metsät. Ei tarvinnut mennä kauaksi, kun pääsi jo jylhään hongikkoon ja pitkien naavapartaisten kuusten syliin. Nykyään niitä ei juuri enää ole. Naavakin on hävinnyt. Monet komeat mäet kuten Holpanmäkikin on hakattu paljaaksi. Onneksi Hiekkmäen pylväikkö on vielä pystyssä.

Luonnonkauneus on ollut eräs tämän seudun rikkaus ja metsät ovat olleet oleellinen osa siitä. Hakkuita suoritettaessa on kovin vähän ajateltu kauneudellisia arvoja kumpungin lähituntumassakaan. Toivottavasti tulevaisuudessa ollaan viisaampia.

Järvet, salmet, virrat ja lammet ovat olleet toinen tämän seudun rikkaus. Onneksi ne ovat muotonsa puolesta säilyneet. Mutta harmittaa, kun niiden vesi ei ole enää niin puhdasta kuin ennen. Poikasena ollessani join kalareissuillani järivistä, nyt järviveteen ei kehtaa kahviaan keittää. Ilolla olen tosin huomannut sen, että esimerkiksi Poroselän vesi on puhdistunut siitä, mitä se jo välillä oli.

Puhtaat vedet ovat tämän seudun arvokkainta omaisuutta ja siksi niiden kuntoon on kiinnitettävä kasvavaa huomiota. Vesien moskaantuminen on estettävä kaikin käytettävissä olevin keinoin. Niiden merkitys virkistyskäyttöön että myös taloudellisesti tulee kasvamistaan kasvamaan.

Tämän seudun rakennuskulttuuri on verrattain nuorta ja pientä. Meillä ei ole siinä mielessä paljon tarjottavana.

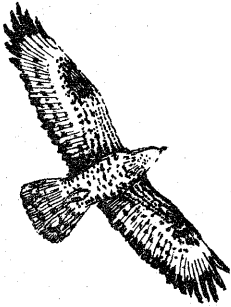
Iisalmi ilman metsiä ja puhtaita järviä ei ole suuren ihailun arvoinen. Siis vaalikaamme sitä, mikä tekee tästä seudusta kiinnostavan, kauniin ja arvokkaan.

Aarno Kellberg

ALBINISTI VARPUNEN

Betlehemin kaupunginosassa on liikkunut viime talvesta 1987 ja edelleen lintulaudoilla varpunen (*Passer domesticus*), jonka yläperä on valkoinen. Linnulla on siis tuon verran albinismia ts. väriaineen puutetta. Alueella asuvat voivat tarkkailla varpusparvista erottuvaa yksilöä.

TEKOPESÄSTÄ LENTOON

Varsin erikoislaatuiseksi muodostui mehiläishaukan poikasen elämä, joskin se näyttää nyt jatkuvan onnellisesti. Kaikki alkoi kun Iisalmen Ylemmällä rupesi monitoimikone metsänhakkuisiin heinäkuun lopulla. Siinä kaatui palsta ja sen mukana mehiläishaukan pesäpuukin. Toki puu olisi jätetty pysty, mutta pesää ei huomattu.

Paikalle jälkitöitä tekemään tullut metsuri säikähti kahta varoittavaa haukkaa ja löysi poikasen maasta hakkuujätteiden seasta. Niinpä asiasta ilmoittamaan poliisille, jotka ottivat minuun yhteyttä.

Kun tultiin paikalle totesin valkoisen pienen ja terhakan mehiläishaukka-poikasen maassa. Onneksi emot eivät hylänneet poikasta, vaan olivat ruokkineet sitä maahan. Asiantuntijaneuvottelujen jälkeen päätimme kokeilla tekopesän tekoa. En uskaltanut tehdä pesää kauas löytöpaikalta, vaan lähellä olevaan metsänreunaan sain kyhätyksi tekopesän vain parin metrin korkeuteen.

Onni oli myötä ja emot hyväksyivät paikan ruveten ruokkimaan poikasta mehiläispesien kennostoilla. Niistä poikanen sai ravinnokseen neheviä toukkia, mitkä ovat mehiläishaukkojen pääravintoa. Mehiläishaukkojen pesinnät ovat muihin haukkoihin nähden myöhäisiä, poikaset lähtevät lentoon tavallisesti elokuussa.

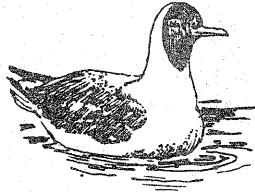
Niinpä poikasen kehitystä seurattiin huolellisesti ja kaikki oli kunnossa. Aivan elokuun viimeisinä päivinä poikanen oli jättänyt pesän ja on nyt toivottavasti kohta lähdössä muuttomatkalle trooppiseen Afrikkaan. Parin vuoden kuluttua voidaan se tavata uudelleen synnyinseudullaan. Olisihan se kiva nähdä.

Kai Jäderholm

JÄLLEEN LÖYTYI RENGASTETTUJA LOKKILINTUJA

Projektiluonteinen naurulokkien (*Larus ridibundus*) rengastustoiminta Iisalmessa tuottaa tuloksia, koska rengaslöytöjä ilmaantuu vuosi vuodelta tasaisin välein.

Iisalmen keskustan läheisyydessä taajaman pohjoispuolella Keskimäisen lintujärvellä allekirjoittaneen 18.6.1981 rengastama naurulokki on löytynyt Peltosalmelta 14.5. 1988 eli n. 7 vuoden ikäisenä. Löytäjä on Tomi Katainen, joka on toimittanut renkaan Iisalmen luontomuseoon, josta se edelleen on toimitettu Helsingin Yliopiston Eläinmuseon rengastustoimistoon. Tämäkin löytö todistaa, niinkuin useat muutkin minulle saapuneet naurulokkien löytötiedot, että kysymyksessä on laji, joka näyttää palaavan synnyinseuduilleen muuttomatkojen jälkeen.

Tauno Roth Iisalmen Pienlahdesta toi allekirjoittaneelle 20.5. löytämänsä kuolleen lокkilinnun jalasta olevan renkaan. Lintu oli lentänyt sähköjohtoihin ja totesimme sen kuvauksen perusteella pikkulokiksi (*Larus minutus*). Lintu oli rengastettu Liettuassa. Rengas on toimitettu rengastustoimistoon.

Naurulokkipalautuksia lienee odotettavissa jatkossakin, sillä rengastimme Haajaisten järven koloniasta menneenä kesänä 150 yksilöä lisää.

Jaakko Laasanen

OUTO PUNAHERUKKAYKSILÖ IISALMESSA

Pertti Kaarakainen on vuosikautia seurannut omakotitalon-
sa tontilla Iisalnessa, Kihmulankatu 18:ssa kasvavaa pu-
naherukkaa, jolla on poikkeukselliset lehdet. Ne ovat munu-
aismaisissa, kun sen sijaan puna-herukallahan lehtien pi-
täisi olla sormihalkoiset.

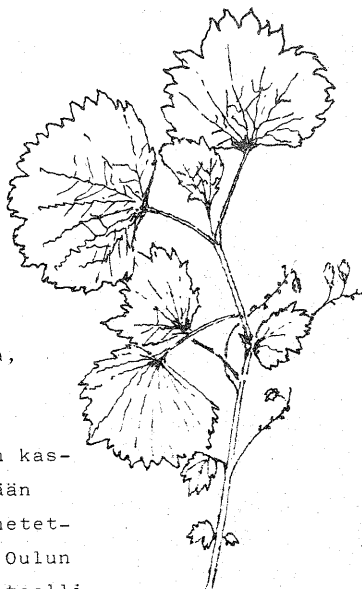
Tämä puna-herukka ilmestyi kymmenkunta vuotta sitten pi-
hatammen alle. Kun pensas oli sopimattomalla paikalla,
siirsivät Kaarakaiset sen parempaan paikkaan tontilleen,
jossa se edelleen kasvaa. Puna-herukan siemen lienee tul-
lut lintujen kuljettamana.

Pensas tuottaa marjoja, jotka maistuvat suunnelleen sa-
manlaisilta kuin täällä tavattavat luonnonvaraiset pu-
na-herukat. Marjat ovat pienempiä kuin viljelyillä la-
jikkeilla.

Puna-herukka on erittäin moni-
muotoinen ryhmälaji. Lisäksi
on kasvijaalostuksen kautta
kehitetty suuri joukko eri-
laisia viljelylajikkeita.

Suomessa vanhastaan tuttu puna-
herukka (*Ribes rubrum*) on jaet-
tu ainakin neljäksi eri lajiksi,
joilla sitten on monia alalajeja,
muunnoksia ja risteytyksiä.

Kun emme täällä Luonnon Ystävien kas-
vijaostossa pystyneet selvittämään
kasvin tarkempaa määrittystä, lähetet-
tiin viimekesänä näytteet siitä Oulun
Yliopistolle, Kuopion luonnontieteelli-

Puna-herukka?
(*Ribes spicatum* Sp)

selle museolle ja Puutarhatutkimuslaitokselle Piikkiöön ja pyydettiin herukan tarkempaa määrittystä ja muita mahdollisia tietoja siitä.

Viimemainitusta on jo tullut vastaus. Punaherukan tarkempaa yksilöintiä ei sielläkään voitu näyttöön perusteella määrittää, mutta pyydettiin lisätietoja mm. pensaan koosta ja marjasadosta. Puutarhatutkimuslaitosta kiinnostaakin uusien lajikkeiden kehitystyössä juuri satoisuus. Edelleen kerrottiin vastauskirjeessä, että jos satoisuus ja muut ominaisuudet osoittautuisivat lähellekään viljelylajikkeiden arvoja, niin kasvien geenipankki saattaisi olla kiinnostunut saamaan pensasta pistokasoksia. Ensi kesänä on tarkoitus lähettää Piikkiöön pyydettyjä lisätietoja. Kasvitieteellisesti todettiin kasvi mielenkiintoiseksi.

Viljo Åberg

PÄHKINÄHAKKI YLÄ-SAVOSSA

Pähkinähakki (*Nucifraga caryocatactes*) on tavattu hieman vahingoittuneena Matalalahdessa lokakuussa. Kai Jäderholm piti lintua jonkin aikaa toipumassa ja päästi sen virkistettyä vapauteen.

Pähkinähakki on noin naakan kokoinen varislintu, jolla on tummanruskea päälaki ja ruskehtava, kauttaaltaan valkeiden pisaratäplien kirjailema höyhenpuku.

Lintu on näillä main harvinainen, mutta on viime vuosina kierrellyt Ylä-Savossakin lähes joka syksy. Pähkinähakki hakeutuvat vaelluksillaan paikkoihin, missä kasvaa sebramäntyjä. Täällä tavatut hakin lienevät Siperian rotua, joilla on joukkovaelluksia länteen.

LUONNONYSTAVAT NURMIJÖEN KUOHUISSA

Kuluvan vuoden kevät ja alkukesä ovat kosteina ja lämpiminä luoneet poikkeuksellisen edulliset puitteet sekä luonnontutkimiselle että luonnonharrastukselle. Näin ovat Suomen Luonnonsuojeluliiton 50-vuotisjuhlatapahtumatkin sujuneet huenosti. Tämän kokivat mahtavasti ne Iisalmen Luonnonystävät ja Saperda-kerholaiset, jotka kevätretkensä aikana osallistuiivat liiton 50-vuotisjuhliin Punkaharjulla toukokuun lopussa.

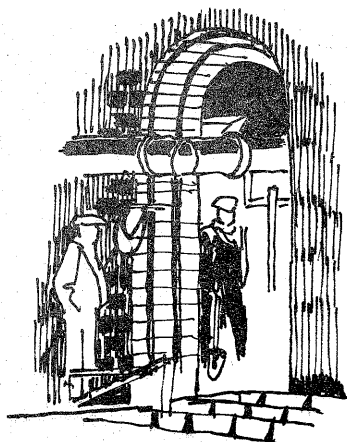
Liiton 50-vuotisjuhlatapahtumaksi Ylä-Savossa päätettiin yhdistää Maailman Luontopäivä ja Iisalmen Sanomien sekä Iisalmen Luonnonystävien (ILYY) perinteinen kesäretkeily. Sopivaksi ajankohdaksi löytyi lauantai viikko ennen juhannusta. Tällöin kasvillisuus oli jo varsin pitkällä ja kuitenkin esim. lintujen pesintä vielä hyvin seurattavana täydessä käynnissä.

Suomen Luonnonsuojeluliitto korostaa juhlavuoteneen erityisesti sisävesien merkitystä maisemassa ja suomalaisessa elämänmuodossa. Onhan juhlavuoden päätunnuskin Saimaan norppa. Iisalmen Sanomat ja ILYY olivat valinneet retki-kohteekseen yläsavolaisen jokiluonnon. Tämä esittäytyy varsin monipuolisena ja erämaatuntuaisena Sonkajärven Nurmi-jöella, jonka koskireitti päätettiin laskea Jyrkältä Koira-koskelle. Retken johdosta ja lintuasiantuntemuksesta vas-

tasi Pertti Kaarakainen. Matkattaessa linja-autolla Iisal-
mesta Jyrkälle kuultiin maiseman historian ja kasvien eri-
koistuntujan Viljo Åbergin kertovan siitä, miten iisalme-
lainen järviseu tu ylenee ensin mäkimaisemaksi ja Sonka-
järven koillisosissa jo asteettain kainuulaiseksi vaaramai-
semaksi. Vaarat tosin siintävät vasta taustalla, mutta
esim. järviluonto muuttuu täysin. Jyrkän rannoilta löy-
tyy erilaisia kasvilajeja ja savikkorannat korvautuvat hie-
koilla.

JYRKÄN RUUKKI

Jyrkän rautaruukin perusti raa-
helainen kauppaneuvos Z. Fran-
zèn 1831. Masuuni, josta vain
raunio enää on jäljellä, ra-
kennettiin kosken keskellä ole-
valle Pajasaarelle. Uusi ma-
suuni rakennettiin 1874. Tuo
masuuni on vieläkin jäljellä
ja ainoana Suomen vanhoista
rautaruukeista. Ruukki lopet-
ti toimintansa kannattamatto-
mana 1909, mutta ensimmäisen
maailmansodan aikana siellä
vielä valmistettiin rautaa 1914-18.

Ruukeissa harjoitettiin myös maataloutta tarkoituksena taa-
ta ruukin asukkaille elintarvikkeet. Ruukkien maatalous oli
aikanaan kehityksen kärjessä. Sinne hankittiin uusia kasvi-
lajeja ja -lajikkeita ulkomaita myöten. Koristekasvin le-
vittäjänä ruukit olivat merkittäviä. Monet koristekasvit
ovat vieläkin jäljellä muistona ruukkikulttuurin loisto-
ajoilta.

Täällä Jyrkällä on sellaiseksi jäänyt siperiankissanminttu, mykyiseltä nimeltään siperian ampiaisyrtti (*Dracocephalum sibirium*), jota vielä sotien jälkeen kasvoi vanhan kansakoulun luona levinneenä maantien ojaankin. Nykyisin sitä kasvaa vielä Herralan pihassa.

Siperian ampiaisyrtti on 60-80 cm korkea "pillikekasvi". Kukat ovat isoja punertavan sinisiä harsussa pitkässä tähkässä. Tuoksu on hyvin voimakas ja minttumainen.

Kello 9.15 koetti hetki, jolloin puimme ylle turvaliivit ja pääsimme kokeilemaan veneiden kantavuutta. Jyrkän kosken alta alkoi monelle mieliinjäävä vesitöosuus. Reitillä on yhteispituutta 25 km, josta koskiosuutta on 8 km ja putouskorkeus noin 25 m. Matka taittui yli Haapajärven ja noin 1 km:n pituisen Haapakosken, jossa uudet perämiehet saivat esimakua tulevasta. Sitten tuli vastaan Päämärijärvi, jonka eteläpäässä oli ensimmäinen taukopaikka, Kärkönniemi. Täällä teimme pienet tulet ja myös muutamia hyviä lintuhavaintoja, kuten metsähanhia, kanadanhani, myös käki kukkui vähän harmaassa, hiukan vesipitoisessa säässä.

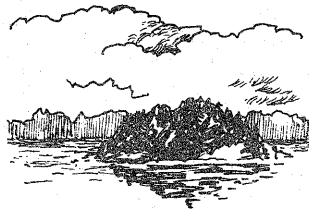
Koski-Topi Harmoinen, joka joutui aina ensimmäisenä uhmaamaan koskien kouhuja, kertoi Nurmiojen olevan osan Vuoksen vesistöä, Nilsiä reitin läntistä haaraa. Melontareitti alkaa Jyrkän säännöstelypadolta. 50-luvulla jokea oli perattu uitolle sopivaksi. Uiton loputtua Kuopion Vesi- ja Ympäristöpiiri on entistänyt reittiä tavoitteenaan kalakantojen elvyttäminen ja joen saaminen parem-

min koskenlaskun ja melontaa harrastavien käyttöön. Reitille on myös istutettu jonkin verran mm. taimenta, harria ja siikaa. Koski-Topi on myös tunnettu luontoharrastaja. Hän on saanut mm. piirin ympäristöpalkinnon.

Seuraavana olikin sitten reitin ainoa kalastukselta rauhoitettu koski, Päsmärinkoski, joka on 1200 m pitkä ja 5,4 m putoava. Tämä koski onkin kokenut suurimmat muodonmuutokset uittokaudella. Kaivettu kanava on nyt pantu umpeen ja vesi ohjataan vanhaan luonnon uomaan. Säiden haltijoiltakin oli vesi loppunut, mitä nyt vähän koski kasteli.

Nurmisen järveä seurasi 700 m pitkä ja 4 m putoava Nurmikoski. Puustisen Mikko (6 v.) hihkui ilosta, vaikka kyllä se ihan vähän pelottikin. Nurmikosken alta alkoi reitin jokiosuus, Koivukoski-Leppikoski.

Noin puolessa välissä koskireittiä, Nurmikosken tuntumassa on keskellä jokea pieni saari, jolla retkeläiset yleensä levähtävät ja evästävät itseään lopputaipaletta varten. Kartoissa sille ei ole ollut nimeä. Saatuaan erään kerran

lääninsä maaherrapariskunnan vieraakseen päättivät Sonkajärven kunnanisät jättää vierailusta muiston ja kastattivat saaren maaherratar Leena Höltän mukaan Leenansaareksi. Iisalmen Sanomat olivat Laila ja Martti Järnforsin avulla kattaneet Leenansaaren leiripöydälle runsaat ja monipuoliset retkievääät nuotiomakkaroita myöten. Niiden mukavasti huvetessa tutustuivat retkeläiset lähemmin toisiinsa kertoen luonnonharrastuksiensa erityispuolista.

KASVEJA KOSKIREITILLÄ

Maisemat koskireitillä ovat Jyrkältä lähtiessä aluksi karuja muistuttaen kainuun maisemia. Puolivälissä, Saarikoskelle mennessä, ne muuttuvat reheviksi Savon maisemiksi. Tämän leiman maisemille antaa rehevä kasvillisuus. Varsinaisia vesikasveja ei vielä juuri näkynyt. Niiden paras aikahan on vasta heinä-elokuu. Rannoilla kukki rentukka, alussa hyvin harvassa, mutta loppupäässä jo runsaasti.

Päsmärin Kärkönniemessä tutustuimme parhaassa kukassa oleviin suopursuihin ja ruohokanukoihin. Suopursuhan on kaikille hyvinkin tuttu. Vähemmän tunnettua on, että kasvi on myrkyllinen, vaikka sitä on aikoinaan käytetty oluen "terävöittämiseen". Siitä Kuiten-

kin kuulemma on tullut sellainen humala, josta ei tahdo selvitäkään. Siitä on ennenvanhaan valmistettu myös lemmenjuomaa.

Toinen ranalla tavattu kasvi, ruohokanukka on yleinen vain Lapissa Ylä-Karjalaan asti sekä meren rannikoilla. Ylä-Savossa se on harvinainen. Mitään käyttöä ei ruohokanukalla ole ollut. Sen hehkuvan punaiset marjat ovat tympeän makuisia ja niitä pidetään käyttökelvottomina.

Lintumaailma antoi aina vain uusia havaintoja - kalasääski, punarinta yhteensä 47 eri lajia.

Mäkäräkoski on 750 metrin pituinen ja 2,5 metriä putoava koski, jonka alajuoksulla on pieniä saarekkeita. Sitteen seurasi Saarikoski ja reitin pisin koski, Aittokoski,

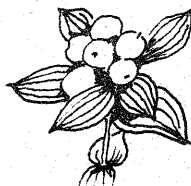
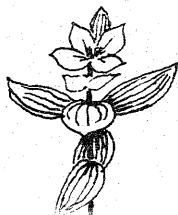
jolla on 2,5 m putousta ja 1300 , pituutta. Ja siellähän se oli! Nimittäin AITOKOSKEN KUMMITUS alias Koski-Topin kertomana.

Aikataulumme oli laadittu sen verran tiukaksi, että piti kiiruhtaa. Alkoi reitin pisin suvanto-osuus. Vähän jälkeen kello 16.00 saavuimme reitin kovavauhtisimman, Koirakosken partaalle. Tuntien pientä kunnioitusta kosken kuohuja kohtaan, saatteli Koski-Topi veneet turvallisesti määrän-päähän.

Lasku päättyi laivarantaan. Siellä Koski-Topi esitteli Koirakosken kylätoimikunnan elvyttämää metsätyö- ja uit-toperinnettä. Käytiin hevosponnttuulautalla ja kylän tal-koina juuri valmistumassa olevassa metsäkämpässä.

Laivarannan tilaisuus huipentui palkinnonjakoihin. Ensin luovutti ILYY perinteisen Maailman Luontopäivään liitty-vän ympäristöpalkintonsa vuonna 1988. Palkinnon saaja on valokuvaaja Tapio Heikkinen Iisalmesta. Hänet tunnetaan paitsi luontovalokuvauksen edistäjänä ja tukijana myös henkilökohtaisena luonnonharrastajana ja -vaalijana. Toi-seksi ojensi Koski-Topi Harmainen jokaiselle koskiretkei-lyn osanottajalle koskenlaskudiplomin.

ILYY:n puheenjohtaja Matti Tallgren kohdisti ennen kotimat-kalle, Iisalmeen lähtöä kiitoksensa retkeilyn onnistumi-sesta kaikille oppaille, asiantuntijoille, järjestäjille ja tukijoille. Oli koettu yhteisesti täysipainoinen päivä. Oli eläydytty meillä Ylä-Savossa vielä melko helposti löy-tyvään erämaamaisemaan, erikoisesti jokiluontoon. Oli jo-pa tehty erikoisia lintuhavaintojakin. Näin oli saatu vi-rikkeitä toivottavasti jatkossakin säitten puolesta kau-niina säilyvälle loppukesälle.

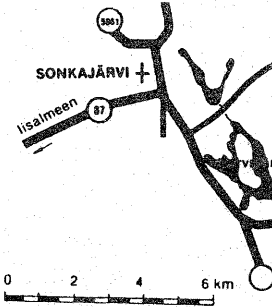
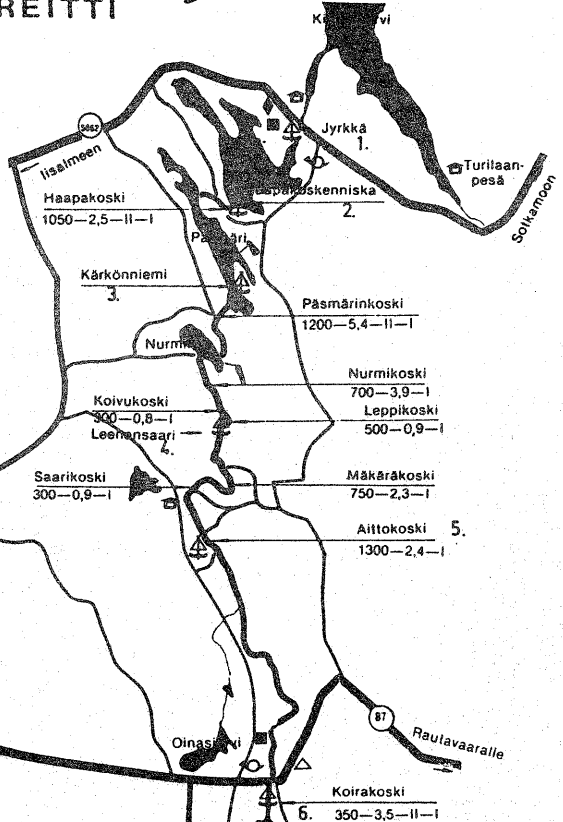
Nurmijoki

KOSKENLASKUREITTI

Monikoksinen Nurmijoki on yksi Pohjois-Savon arvokkaimmista jokireiteistä. Vesistön yläosassa on vain puhtaita erämaajärviä, sen keskiosaa sävyttävät lukuisat kosket ja loppuosaa joesta virtaa suvantomaisena asumattomien seutujen halki. Nurmijoki on lisäksi yksi harvoista maakunnan taimenvesistä, jota hoidetaan myös säännöllisillä istutuksilla.

Nurmijoki virtaa läpi Sonkajärven kunnan osana Vuoksen vesistön Niitsän reitin läntistä haaraa. Iise melontareitti alkaa Kiltuanjärven ja Haapajärven väliseltä Jyrkän säännöstelypadolta. Joeka perättiin uiton tarpeita vastaavaksi 1950-luvulla. Uiton loputtua Kuopion vesi- ja ympäristöpiiri on ensisöinyt reittiä päätavoitteena kalakanjojen elvyttäminen ja joen saaminen paremmin koskenlaskua ja melontaa harrastavien käyttöön.

Kunnostetun jakson kokonaispituus ylimmän kosken eli Haapakosken niskalta Sälevänjärven laskevan Koirakosken suvantoon mukaanlukien järvet ja lammet on noin 25 kilometriä. Koskien yhteenlaskettu pituus on n. 8 kilometriä ja putoukset korkeus 25 metriä. Haapajärven ja Päämärin jälkeen alkaa jokiosuus, jossa on jo hiukan vaativampi kilometrin mittainen ja kuutisen metriä putoava Päämärinkoski. Kosken alapuolisen järven, Nurmisen, jälkeen reitillä on peräkkäin kolme koskea, Nurmikoski, Koivukoski ja Leppikoski. Leppikosken alla on mukava Leenansaaren taukopaikka.

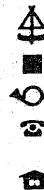
Taukopaikalta alkaa varsinainen jokiosuus, jonka alkupaässä on kolme koskea, ensimmäisenä vauhdikas Mäkäräkoski. Leppoisan Saarikosken jälkeen laskettavana on 1300 metriä pitkä ja pudotuseltaan 2,5-metrinen Aittokoski. Tätä seuraa Nurmijoen pisin suvanto-osuus ennen viimeistä koskea, joka on Sälevänjärven laskeva reitin kovavauhtisin ja vaativin Koirakoski.

Reitti jatkuu Koirakoskenkin jälkeen. Kapean Sälevänjärven kaakkoiskulmassa on Itäkoski, jota seuraa liki kymmenen kilometrin mittainen Korpinen järvi. Sen eteläpäässä olevaan Korpinen kylään päätytty myös hiukan idempää laskeva Tiilikanjoki. Korpiselta on mahdollisuus jatkaa melontaa alapuoliselle Syväri — Vuotjärvi -melontareitille ja edelleen vaikkapa Suur-Saimaalle saakka.

MERKKIEN SELITYKSET:

KOSKEN NIMI
 pituus-korkeus-luokka

- Rantautumispaikka
- Kauppa
- Posti
- Puhelin
- Lomakylä, Retkelymaja, maatilamajutus

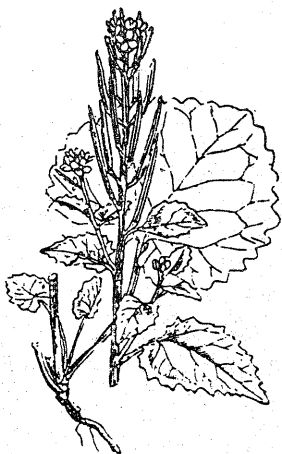
- Veneretkelyreitti
- Kanoottien vuokraus
- Veneiden vuokraus

LITULAUKKA IISALMESSA

Viime kesänä löysi Jaakko Laasanen omakotitalonsa tontilta, Laaksotie 11, oudon rikkaruohon, joka todettiin ristikukkaisten heimoon kuuluvaksi litulaukaksi (*Alliaria petiolata*). Se on valkokukkainen kookas kasvi, jolla on leveät lehdet, alemmat munuaismaisia ja ylempät herttemaisia. Parhaiten sen tuntee siitä, että kasvi tuoksuu sipulille, kun sen lehtiä rutistaa sormiensa välissä. Sen suomenkielinen nimikin on muodostettu juuri sipulin eli laukan tuoksun perusteella.

Litulaukka on Ahvenanmaalla ja lounaisrannikolla alkuperäinen lehtikasvi. Sitä on aikaisemmin käytetty mausteena ruhosipulin tapaan. Se on myös vanha lääkekasvi, jonka lehdistä keitettiin ulostuslääkettä. Lääkekasvina sitä aikoinaan on viljelty pihossa ja monet nykyiset kasvupaikat ovat jäänteitä näiltä ajoilta. Se on pystynyt myös leviämäänkin kasvupaikoiltaan. Retkeilykasvion tietojen mukaan sitä ei ole aikaisemmin tavattu Pohjois-Savosta.

Viljo Åberg

Iisalmeen se on tietävästi tullut prof. Heikki Roivaisen tuomana "tuliaisena" A.J. Huuskosen kesäasunnolle Leppirantaan, jossa se on viihtynyt hyvin. Omin avuinsa se on myös ilmestynyt Huuskosen tontille, Malminkatu 11:n pihaan, arvattavasti sinne Leppirannasta tuotujen kasvien mukana. Samalla tavalla se lienee kulkeutunut Jaakko Laasanen pihaan.

MATKAKIRJE PUOLASTA

6.9. starttasi 16 nuoren ja vähemmän nuoren ryhmä Nuorisotalon pihasta kohti Puolaa. Bussilla Helsinkiin ja sieltä M.S Pomeriialla pitkin tyyntä Itämerta Gdanskiin. Eipä olisi voinut parempaa säätä toivoa kuin meille sattui näille matkapäiville niin merimatkan osalta kuin koko Puolassa olon ajan.

Puolan maaperällä eli Gdanskissa odotti meitä Krosnosta tullut bussi, jolla sitten matkasimme Varsovan kautta Krosnoon, kauniiseen eteläpuolalaiseen kaupunkiin, joka on samannimisen läänin hallintokeskus.

Ryhmämme, yläsavon N.V.K, jossa oli edustajat Pielavedeltä, Vieremältä, Sonkajärveltä ja Iisalimesta, oli matkalla Krosnoon ZSMP:n vieraksi ja oli osa siitä kulttuurivaihdosta, joka on perinteenä jatkunut jo monen vuoden ajan vuorovuosittain. Matkanjohtajina toimivat Kyösti Kauppinen ja Esa Laukkanen. Vanhoja Puolan kävijöitä olivat matkalla K. Servon, J. Kinnunen, Ellen nuorisotoimistosta ja allekirjoittanut, jolla oli kunnia edustaa Iisalmen Luonnonystäviä.

Majapaikkamme oli Nuorisohotelli kauniissa Iwonizsin kylpylässä 15 km:n päässä Krosnosta. Sanatorium eli parantola oli lähes joka toisessa talossa. Pääkylpylä, valtavan suuri rakennuskompleksi, joka muistutti meidän Runnia yhtä väkevällä ruostevedellä, ellei se sitten ollut vieläkin väkevämpää, mene ja tiedä.

Maisemat Etelä-Puolassa ovat kauniit, etten sanoisi aivan satumaiset. Kumpuilevaa peltomaastoa, pienine metsiköineen, hedelmätarhoineen oli aivan tilkkutäkkimäinen näky. Täällä näki vielä kuinka elettiin maalla ennenvanhaan ja kuinka eläväinen voi maaseutu olla ja pitäisikin olla.

Puolassa voi yksityinen omistaa maata 5 hehtaaria ja he näyt-

tävät käyttävän sen tehokkaasti hyväkseen. Talojen piholla on paljon kukkia, omena,- luumu- ja päärynäpuita. Piholla ja kylien raitilla on elämää: kanat, ankat, hanhet, kalkkukat, vuohet, lampaat ynnä muut vipeltävät sulassa sovussa pitkin kylää muun liikenteen kanssa, soma näky. Siihen verrattuna Suomen maaseutu on liian steriiliä, jopa kuollutta. Ei sovi kanankakka suomalaisen maatalon pihamaalle.

Perillä Krosnossa viikko oli sitten yhtä lentoa: aamulla lähdettiin hotellista, aamulla myös palattiin, tosin vasta seuraavana. Päivät venyivät pitkiksikin, ohjelmaa oli paljon ja kohteet kaukana toisistaan. Jokaiselle päivälle oli järjestetty tutustuminen joko tehtaisiin tai muihin kohteisiin. Eräs niistä oli tutustuminen muovitehtaaseen Jaskon kaupungissa. Tehtaan johto esitteli tehdasta ja sen tuotantoa. Kahvipöydässä kyseltiin puolin ja toisin, monesti hyvinkin vaikeita asioita. Ympäristöongelmat oli heilläkin, varsinkin jätevesien kohdalla, kimurantti kysymys. Isot järviaaltaat puuttuivat, järvet olivat matalia ja vähävetisiä. Uusia suuria puhdistuslaitoksia suunniteltiin ja samaan tapaan kuin meilläkin se oli vain rahasta kiinni.

Mielenkiintoinen seikka tuli ilmi heidän suhtautumisessaan luonnonsuojeluun eli puolalaisten saama kova sakkorangaistus luvattomasta puunkaadosta. Sakko nousi metri metriltä ja puulle saattoi tulla kymmenien tuhansien zlotien sakko. Sama käytäntö meillä estäisi varmasti monet luvattomat hakkuut. Virallisen päiväohjelman jälkeen oli johonkin seudun kylään tai pikkukaupunkiin järjestetty illanvietto nuotioiltoineen ja makkaranpaistoineen, ruokailua ja kahvittelua hyvine leivoksineen ja muine tykötarpeineen.

Mukavia, välittömiä ihmisiä nuo puolalaiset, eikä edes ollut kielivaikeuksia. Englanti, saksa, puola ja venäjä, kaikkea näitä puhuttiin ja hyvin tuntui asiat selvi-

ävän, eihän se tulkkikaan joka paikkaan ehdi.

Loppujen lopuksi hyvä matka, vaikka kiire joskus häytti, ei ehtinyt luontoon paljon retkeilemään. Auton ikkunasta näkyi joskus harmaahaikara kahlaamassa joen suistossa, joutsenia ja haukkoja näkyi myös sekä metsikössä pähkinä-nakkeleita. Orava oli siellä mustaturkkinen liekö selitys se, että puiden kaarna oli hyvin tummavoittoinen ja näin ollen musta oli hyvä suojaväri.

Tällä matkalla olleilla on ainakin hyvä valmius vaikkapa luontoretelle mukaan, sillä melkeinpä jokaisella oli tuomisena hyvä puolalainen tornister eli selkäreppu. Voipa melkein sanoa, että se oli sen retken tavaramerkki, mutta mitä reppu sisälsi, se olikin jo eri juttu.

Martti Järnfors

KOTKA HAAJ AISILLA

Hirvimiehet näkivät lokakuun viimeisenä viikonvaihteena Vieremän Haaajaisilla kotkan (*Aquila chrysaetos*). Maa-kotka, joksi sitä myös kutsutaan, on valtavan kokoinen 90 cm pitkä ilmestys.

Lintu lienee ollut vanha yksilö, sillä ne ovat pääasiassa paikkalintuja. Nuoret kotkat vaeltavat syyskuun lopusta alkaen etelämmäksi Keski-Eurooppaa myöten.

Kotka on siksi harvinainen lintu, että sen nähdessään kannattaa havainnoista aina ilmoittaa asiantuntijoille ILYY:n lintujaostoon.

HUUHILEEKO HUUHKAJA YLÄ-SAVOSSA?

Huuhkaja on herättänyt monenlaisia tunteita kautta aikojen ihmisten keskuudessa. Sen merkityksestä kertovat monet paikannimet. Linnun suuri koko herättää jo sinällensä kunnioitusta (keskipainon ollessa koiraalla 2200 g ja naaraalla 3000 g). Ruskeanmusta-viiruisesta puvusta esiin pistävät suuret keltaiset silmät ja tietenkin tunnusomaiset pitkät töyhöt.

Soidinäänenä on voimakas matala kaksitavuinen huuu-uu, jota koiras toistaa noin viiden sekunnin välein. Tätä ei pidä sekoittaa viirupöllöön, jolla soidin laulun alku on huuhkajamainen huvu-huvu-huutosarja. Huuhkajat voivat äänellä läpi vuoden, mutta varsinainen soidin on helmi-huhtikuussa ja syyslaulukausi syys-lokakuussa.

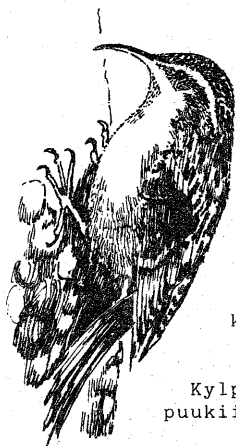
Huuhkaja on tiukasti hämärä- ja yölintu. Sen pesimäympäristönä ovat kuivat kallioiset avarat metsäsarakkeet, joskus pesä sijaisee hakkuuaukon ryteikössä. Viime aikoina huuhkajan maine erämaalintuna on kaventunut sen etsiytyessä lähemmäksi viljelyalueita tai perustaessaan pysyvän pesäpaikan kaatopaikan läheisyyteen.

Suomessa huuhkajan levinneisyys on laikuttaista. Aivan pohjoisin Lappi ei kuitenkaan kuulu levinneisyysalueeseen. Vankkoja huuhkaja-alueita on länsirannikkoalue, Keski-Suomen Päijänteen ympäristöt ja Kaakkois-Suomi. Ylä-Savosta ei varmistettuja pesintöjä ole viime aikoina löytynyt. Yksittäisiä lintujakin on vain silloin tällöin havaittu. Kuitenkin huuhkaja näyttää levittäytyvän tännekin päin Kainuusta ja Keski-Suomesta käsin, joissa kannat ovat kohtuulliset.

Pesimäpaikan valittuaan huuhkaja on hyvin paikkauskollinen eikä juuri koskaan siirry reviiriltään. Pesäpoikasetkin hajaantuvat tavallisesti vain 50 km:n säteelle, joten leviämisenopeus on hidas. Olisi mielenkiintoista saada havainnot huuhkajan nykyisestä esiintymisestä Ylä-Savossa. Havainnot voitte kirjoittaa osoitteeseen: Iisalmen Luontomuseo PL 138 74101 Iisalmi.

Kai Jäderholm

VIERAILUJA JA VASTAVIERAILUJA

Nurmeslaiset Iisalmissa:

Ylä-Karjalan Luonnonystävät Nurmeksesta kävivät vierainamme 13. elokuuta. Kokoonnuimme vanhalle tutulle paikalle, Koljonvirran sillan kupeeseen ja siitä ajeltiin Runnille. Tutustuimme Runnin kylpylään, rautavesilähteeseen, luontopolkuun, neulatammeen ja vanhaan kanavaan.

Kylpylän ikkunasta seurattiin puukiipijää männyn rungolla.

Neulatammella oli taukopaikkamme, jossa paikallinen opas kertoi alueen historiasta. Takaisin kaupunkiin tullessamme poikkesimme vielä Koljonvirran leirintäalueelle tutustumaan puuveistokilpailun töihin. Retki oli varsin monipuolinen ja mielenkiintoinen, enemmänkin väkeä olisi voinut tulla mukaan. Aamupäivällä oli melko sateista, mutta ilta-päivää kohti kirkastui ja oli suorastaan hellettä. Mukana oli parikymmentä henkeä, puolet nurmeslaisia.

Iisalmen Luonnonystävät Rautavaaran Metsäkartanolla:

Kävimme Rautavaaran Metsäkartanolla 24 päivänä syyskytä. Tarkoituksena oli tutustua uusiin riista- ja eräpolkuihin sekä Pumpulikirkkoon.

Puheenjohtajamme Matti Tallgren yhdessä Mikko Tallgrenin kanssa olivat valmistaneet monipuolisen perhoskokoelman sekä rahastonhoitajamme Viljo Åberg kasvikokoelman täydennyksen lahjoitettavaksi Metsäkartanon opetuskokoelmiin. Nämä lahjoitukset on huomioitu myös Savon Sanomissa 17.10. seuraavasti:

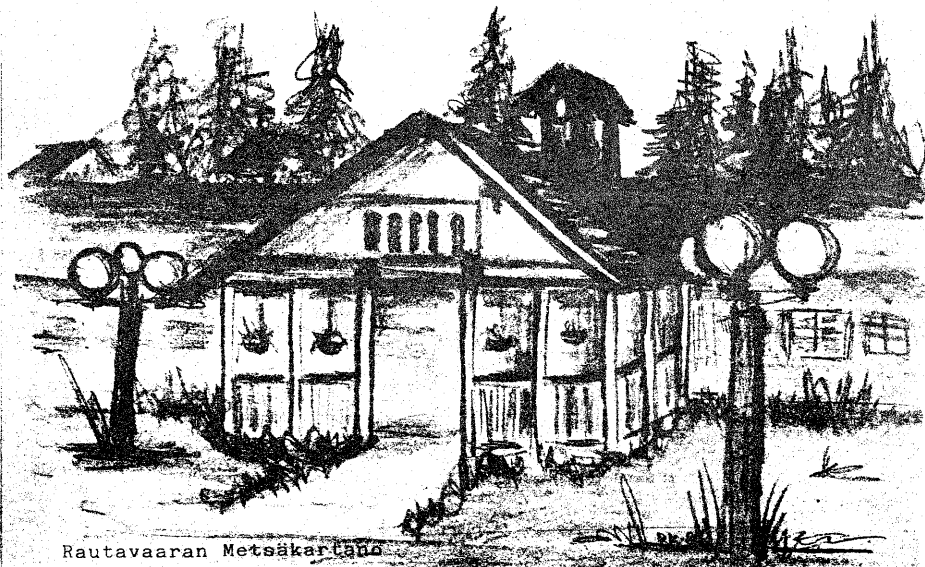
" Rautavaaran Metsäkartano on saanut Iisalmen Luonnonystäviltä lahjaksi 70 perhosen kokoelman. Perhoslajitelma on pyydystetty Ylä-Savosta. Lisäksi lahjoitukseen sisältyy noin 200 yläsavolaista kasvia. Luonnonystävät ovat aiemmin lahjoittaneet Metsäkartanolle 800 kasvia. Kartanon omassa kasvikokoelmassa on 200 näytettä."

Ruokailun ja kokoelmien lahjoitustilaisuuden jälkeen joukonne hajaantui eri kohteisiin. Parin tunnin retkeilyn jälkeen palasimme vielä Metsäkartanolle vaihtamaan kokemuksia. Näin lyhyessä ajassa ei kaikkiin paikkoihin ennätänyt tutustua. Metsäkartanon isäntäväki tarjosi kahvit ja antoi museomme kokoelmiin pienoispokasahan (josta sitten kotona oli kömpinyt jokin kovakuoriainen).

Metsäkartanon retkestä jäi tunne, että paljon on vielä näkemättä. Ilmeisesti keväällä muuttolintu- tai teeren-soidinaikaan on sinne vielä palattava!

Retkellä mukana ollut

Sirkka Immonen

Rautavaaran Metsäkartano

RUNNIN MOREENIKUMMUT

KUMPUJEN SYNTY

Åbergin mukaan on olemassa nykyisin myös teoria Runnin-Kurenpolven erikoisten kumpujen synnystä. Näitähän on noin 200 kpl. Jäässä on aikanaan ollut pystyuoimia. Mannerjää ei näistä vetäytynytkään normaalisti luoteeseen vaan sulii paikalleen. Tällöin syntyi sorakasoja, jotka Suur-Saimaassa olivat saaria. Aallot leikkasivat huippuja ja hiekoittivat rinteitä. Vesi laski ja kummut paljastuivat kokonaan.

IISALMEN LUONNON YSTÄVÄIN YHDISTYS RY

Perustettu 1952.

Suomen Luonnonsuojeluliiton jäsenyhdistys.

Vuoden 1988 jäsenmaksu on 30 mk. perheen ensimmäiseltä jäseneltä. Seuraavilta 10 mk. Vastineena jäsenlehti IISALMEN LUONTOUUTISET sekä SLL:n jäsenlehti Luonnonsuojeluväki, mikäli suorittaa jäsenmaksuna 60 mk SLL:lle, jolloin ei tarvitse maksaa ILYY:n jäsenmaksua.

Jäsenasiain hoitajana rahastonhoitaja Viljo Åberg.

Tule toimintaan, tue luonnonsuojelutyötä ja luontoharrastusta!

Hallitus

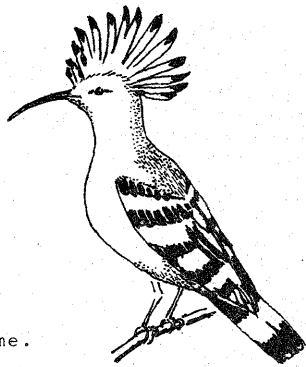

HARJALINTUJA JA MUITA SYYSHAVAINTOJA

Myöhäissyksyn aikana ovat monet luonnonhavainnoitsijat ilmoittaneet ILYY:n lintujaoston henkilöille mielenkiintoisia lintuhavainnoita. Pääosaa on näytellyt lokakuun aikana harjalintu (*Upupa epops*), joka on näyttäytynyt eri puolilla Ylä-Savoaa mm. Iisalmen Keskimmaisellä, Matalalahdessa, Ilomäessä, Sonkajärven kirkonkylässä sekä Pekolammin taimitarhalla, jossa se oli viihtynyt ainakin kahden päivän ajan iisalmelaisen Juhani Mäkelän ilmoituksen mukaan.

Elektivän harjalinnun tuntee parhaiten ruosteenkeltaisesta höyhenpuvusta, pitkänkaarevasta nokasta ja komeasta, mustatäpläisestä höyhenharjasta.

Harjalintu ei ole pesimälintu maassamme. Ainoastaan yksi pesiminen on tiettävästi Porin seudulla 1940. Harjalintu on siis harvinainen, kiertelevä laji maassamme.

Ilyyläinen Martti Järnfors tapasi harvinaisen valkoselkätikan (*Dendrocopos leucotos*) Salmisenlammin maastossa 13.10. Sonkajärven Jyrkällä. Tämä havainto on myös arvokas, sillä valkoselkätikka pesii harvinaisena vain Etelä- ja Keski-Suomessa. Kiertelevänä sitä tavataan joskus pohjoisemmalla. Martti Järnforsin kertoman mukaan havaintopaikka oli rämetetty, pökkelöity koivikko. Tämän kaltaisessa maastossa havainnoitsijan kannattaa olla aina tarkkaavainen, sillä tikoilla ja muilla kolopesijöillä on puutetta juuri kuvatuista asuinsijoista.

Martti Vartiainen Joutsenjoelta oli saanut saaliikseen ihmeellisesti epämuodostuneen teeren (*Lyrurus tetrix*). Teeren toinen jalka oli lyhyempi kuin toinen ja sijoittui epäsymmetrisesti kropan takaosaan. Kurkkutorvi oli erillään kaulan

sivulla. Lintu on toimitettu ILYY:n luontomuseon pakastimeen odottamaan preparointia. Lintu nähtäneen joskus uudessa Iisalmen Luontomuseossa.

Tänä syksynä on puistoissa ja puutarhoissa erittäin hyvä ruusunmarjasato johtuen varmaankin hyvästä kesästä. Linnunhavainnoitsijat ovat nähneet ruusupensaissa runsaasti viherpeippoja (Carduelis chloris). Ruusunmarjojen siemenet näyttävät olevan viherpeippojen suurta herkkua. Viherpeippo, joka on viimeisten vuosien aikaan lisääntynyt näkyvästi, on varpusen kokoinen, tukevatekoinen ja kauttaaltaan kellanvihreä. Sen tunnistaa parhaiten kirkkaan keltaisesta siipien ja pyrstön reunuksista. Tämä laji on myös innokas lintulautavieras. Nyt onkin otollinen aika laittaa lintulaudat ja muut syöttövälineet kuntoon.

Kuluvan syksyn aikana on näyttäytynyt jälleen viime vuosina Ylä-Savossakin tutuksi tullut pähkinänakkeli (Sitta europaea) eli Siperiasta kotoisin oleva rotu asiatica, joka vaeltaa ajoittain länteen. Viimeinen havainto 7.11. Betlehemin alueella.

Haajaistenjärvellä Vieremän puolella tapasimme Kai Jäderholmin kanssa vesipääskyparin (Phalaropus fulicarius). Tämä tapahtui heinäkuun alussa, joten kysymyksessä lienee pesivä pari. Näillä seuduilla vesipääsky on harvinainen etenkin, jos se tavataan pesivänä. Vesipääsky on kesäpuvussaan

ilmiinpistävän kaunis ja vilkasliikkeinen. Kai onnistui kuitenkin saamaan vikkelaista linnusta muutaman kuvan filmille.

Palokärki (Dryocopus martius) on käynyt tänä päivänä kovin harvalukuiseksi tikkalajiksi. Tämän syksyn aikana tuo melkein variksen kokoinen, täysmusta ja punalakkinen rummuttaja on vierailut Iisalmen Vanhankirkon maastossa.

Palokärki ilmaisee varmasti itsensä myös raikuvalla ääntelyllään "kui kui kui kui ja kllii". Palokärjen vähentyminen on myös seurausta sopivien pesimäpuiden, etenkin vanhojen keloontuneiden haapojen puutteesta.

Allekirjoittaneella on kuitenkin ollut, tosin monia vuosia sitten, kunnia rengastaa yksi palokärkipoikue. Tästä laista sattuu harvoin rehgestajan ulottuville.

Niiralaniemessä keväällä Jaakko Laasasen rengastamia räkättirastaita (*Turdus pilaris*) on löytynyt tämän syyskesän aikana Iisalimesta. Ilvolankatu 47:stä löysi rengastetun räkätin kuolleena rastasverkosta Väinö Laitinen 30.7. sekä lasiin törmänneen yksilön 22.8. Savonkatu 8:sta Hannu Husso. Nämä räkättirastaat eivät ehtineet pitkälle, vain Poroselän yli noin 2 km:n matkan.

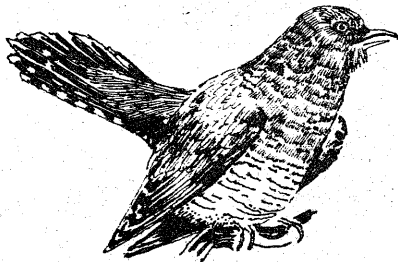
Edelleen Jaakko Laasasen rengastaman käen (*Cuculus canor*) löysi Kai Jäderholm koirineen metsästä Matalalahdesta elokuussa. Lintu oli lentänyt sitä ennen sähköjohtoihin Koljonvirralla, mutta oli ollut siitä toivuttuaan elinvoimaiselta tuntuva.

Yläsavolaiset, olisin kiinnostunut, jos tapaisitte etenkin keväällä pesimisaikaan palokärkiä ja ilmoittaisitte asiasta allekirjoittaneelle.

ILYY:n lintujaosto on kiinnostunut kaikista lintuhavainnoistanne niin tilastointia kuin tutkimustoimintaakin varten.

Soittakaa joko Kai Jäderholmille puh, 64 199 tai Jaakko Laasaselle puh. 22 691 (koti) tai 15 011/251 (työ).

Jaakko Laasanen

KAUPUNGIN YMPÄRISTÖNSUOJELUSIHTTEERI OSMO KOIVIS-
TOINEN KOMMENTOI VESIENSUOJELUASIAA

Tässä artikkelissani kerron pääpiirteittäin ympäristönsuojelulautakunnalle vesilaisissa määrätyt tehtävät, joitakin esimerkkejä tähän mennessä lautakunnassa käsitellyistä lain mukaisista tehtävistä sekä tietoja Iisalmen alueen vesistöjen tilasta ja esityksiä toimenpiteistä vesistöjen tilan parantamiseksi.

Ympäristönsuojelulautakunnalle vesilain mukaan kuuluvat asiat voidaan ryhmitellä päätäntäasioihin, valvonta-asioihin, puhevallan käyttämiseen ja aloiteasioihin. Lautakunta käyttää paikallisesti päätäntävaltaa mm. ojitusta ja jäteveden johtamista koskevissa asioissa. Näissä asioissa on päätöksellä asianosaisiin nähden sitova vaikutus, jollei siitä valiteta ja jollei valitusviranomainen sitä muuta. Valvonta-asioita ovat mm. vesilain ja sen nojalla annettujen päätöksien ja määräyksien noudattamisen valvominen sekä muun ohella pitää silmällä, ettei vesistöä luvattomasti pilata ja ettei muulloinkaan luvattomasti ryhdytä yritykseen tai toimenpiteeseen, johon on hankittava lupa. Lautakunta toimii erityisesti paikallisiin olosuhteisiin perehtyneenä valvojana. Tämän vuoksi lautakunnan on pyrittävä saamaan tietoja vesistöihin kohdistuvasta toiminnasta alueellaan sekä tarkkailtava vesistöjä jatkuvasti. Näiden edellä mainittujen laissa tarkasti säänneltyjen tehtävien lisäksi ympäristönsuojelulautakunnalla on oikeus esittää vesioikeudelle lausuntoja ja huomautuksia sekä tehdä aloitteita ja esityksiä toimialueensa vesiolojen järjestämiseksi ja kehittämiseksi. Lautakunta ei kuitenkaan ole sellainen viranomainen, joka suorittaisi vesiin vaikuttavia töitä tai toimia lukuunottamatta teettämishuokkaan liittyviä täytäntöönpanotoimia.

Lokakuusta 1986 lähtien, jolloin ympäristönsuojelulautakunta aloitti toimintansa, on lautakunnassa käsitelty pää-

täntäasioina joitakin jäteveden johtamislupia ja pari ojitussasiaa, joista toisessa saatiin aikaan sovitteluratkaisu. Lisäksi on käsitelty valvonta-asioina muutamia lietalan levitystapauksia, jäteveden johtamiseen liittyviä asioita sekä vesistöön rakentamiseen liittyviä asioita. Pienvesistöjen laadun tarkkailu alkoi vuoden 1988 alussa. Työn suorittaa Savo-Karjalan Vesiensuojeluyhdistys ry. Vesistö-tarkkailua jatketaan vuosittain myönnettyjen määrärahojen puitteissa.

Ylä-Savossa vesistöjen laatu ei ole kovinkaan hyvä. Iisal-
messa ainoastaan Kilpijärvi on luokiteltu käyttökelpoisuu-
deltaan hyväksi. Tyydyttäviä ovat Hernejärvi, Iso-Ii, Po-
rovesi ja Nerכוןjärvi. Haapajärvi on luokiteltu välttä-
väksi. Vesistöt täällä ovat matalia, humuspitoisia ja ra-
vinnepitoisuuden ovat verrattain korkeita. Joissakin jär-
vissä on talvisin havaittavissa happikatoa. Korkeahkot
fosforipitoisuudet ja heikentyneet happipitoisuudet ovat
ihmisen toiminnan vaikutuksesta syntyneitä. Vesistöjä
kuormittavat yhdyskuntien ja yritysten jätevesipäästöt,
puiden uittaminen, hajakuormitus sekä luonnon huuhtouma.
Kuopion vesi- ja ympäristöpiirin julkaisun mukaan Kuopion
läänin vesistöjen fosforikuormasta noin 17 % on peräisin
jätevesistä. Noin 27 % on lähtöisin maa-alueelta tulevasta
luonnon huuhtoumasta ja loput noin 57 % on hajakuormituk-
sen aiheuttamaa. Pienissä vesistöissä liian suuri ravinne-
kuormitus voi uhata vesistöjen käyttökelpoisuutta virkistys-
tarkoituksiin. Ajoittain levien massaesiintymiset estävät
veden käytön uima- ja pesuvenenä sekä aiheuttavat kalata-
loudellista haittaa limoittamalla pyydyksiä. Ravinnekuor-
mitus myös vähentää veden happipitoisuutta ja pahimmissa
tapauksissa aiheuttaa kalakuolemia.

Olen mahdollisesti kuvannut Iisalmen alueen vesistöjen ti-
lan huonommaksi kuin se vielä onkaan. Mutta ei varmaakaan
enää kannata odottaa, että vesistöjen laatu enää tästään
heikkenisi, jolloin sillä olisi jo vaikutusta vesien vir-
kistyskäyttöön, kuten esimerkiksi kalastukseen. Vesistöjen
laadun heikentyessä olisi myös mahdollista, että maanomis-

tajille aiheutuisi rahallista tappiota rantatonttien hinnan laskuna. Vesistöihin kohdistuva hajakuormitus ei liene viime vuosina paljonkaan kasvanut, sen sijaan hajakuormituksen prosentuaalinen osuus lienee noussut, koska yhdyskuntien ja teollisuuden jäteveden puhdistus on huomattavasti tehostunut viimeisen 10 - 15 vuoden aikana. Tänne sijoittuvat myös läänin peltorikkaimmat kunnat, Iisalmen ja Kiuruveden alueen peltoala on lähes puolet läänin peltoalasta. Voimape-
räinen maatalous näkyy myös vesistöissä hajakuormituksena.

Tilanteen johdosta ei kuitenkaan ole syytä lähteä ketään syyttelemään, vaan ehdottaisin, että yhteistyössä lähtisimme avarasti tarkastelemaan tilannetta ja etsimään yhdessä ratkaisuja, jotka mahdollisimman vähin investoinnein vähentäisivät vesistöjen hajakuormitusta. Jo estämällä suorat päästöt lantaloista vesistöihin ja suorittamalla lannan levitys pelloille oikea-aikaisesti ja muokkaamalla maa mahdollisimman pian levityksen jälkeen, päästäisiin melko huomattavaan parannukseen ilman kohtuuttomia kustannuksia. Ympäristönsuojelutoimisto antaa mielellään neuvoja näissä asioissa sekä etsii yhdessä muiden viranomaisten kanssa tarvittaessa ratkaisuja pulmakysymyksiin.

Lopuksi esittäisin vielä yhden vesistöjen laatuun vaikuttavan tekijän. Nykyään vesitutkijat uskovat, että järvien veden laatua voitaisiin parantaa vähentämällä roskakalakantaa (särki ja ahven) ja istuttamalla järveen petokaloja. Yhdistämällä jätepäästöjen rajoittaminen, roskakalakan vähentäminen ja petokalojen istuttaminen voidaan merkittävästi vaikuttaa järvien vedenlaatuun. Alueemme järvissä on runsaasti pikkusärkeä ja ahventa, jotka syövät ilmeisesti kookkaan eläinplanktonin niin vähiin, että eläinplankton ei pysty syömään kasviplanktonia riittävän tehokkaasti. Roskakalakantaa vähentämällä saataisiin kasviplanktonin kulutus tapahtumaan vedessä, joka vähentäisi pohjat mikrobitoimintaa ja hapenkulutusta. Särjen ja ahvenen kantoja tulisi vähentää niitä tehokkaasti kalastamalla ja petokalojen istutusta lisäämällä. Tämän vesistön hoitoon liittyvän asian voisi ottaa esille kalastuskuntien kokouksissa.

Osmo Koivistoinen

Iisalmen Luontouutiset kysyi lopuksi ympäristönsuojelusihteerin omia henkilökohtaisia mieltymyksiään ja tuntojaan luonnosta ja luontoharrastuksesta:

Keskustelumme yhteydessä totesin Osmo Koivistoisen olevan henkilö, jolla on kokonaisvaltainen kiinnostus luontoa kohtaan. Hän sanoo mielellään vapaa-aikanaan kalastavan ja marjastavan ja muutenkin liikkuvansa luonnossa. Erityisesti kesämökillä hän sanoo luonnon olevan lähellä ja siellä voi kiireettömästi seurata luonnon tapahtumia, eläimiä ja kasveja.

Osmo Koivistoisen päähuomio kiinnittyy luonnossa sanojensa mukaan ehkä voimakkaimmin lintuihin. Mersästäjä hän ei sano olevansa, mutta ei vastusta luonnon järkiperaistä verotusta tässä mielessä.

Hän haluaa osoittaa ILYY:lle ja vapaaehtoiselle luonnonharrastustoiminnalle kiitosta vilkkaasta toiminnasta, josta on hyötyä myös vapaaehtoisten harrastajien lisäksi kouluille ja matkailulle. Virallisen ympäristönsuojelutyön lisäksi tarvitaan vapaaehtoista ja innokasta toimintaa kuten ILYY:n toiminta ja näiden välinen yhteistyö. Eräs osoitus on parhaillaan hankkeilla oleva Iisalmen Luonnon Ystävien Yhdistyksen Luontokerho Saperdan ja ympäristönsuojelulautakunnan lintutorni- ja luontopolkusuunnitelma Kesimmäisen lintujärvelle, johon harrasteiden monipuolistamisen johdosta on kantanut kortensa kekoon myös kaupungin nuorisolautakunta.

JL.

ILYY:N JAOSTOT

	HYÖNTEIS- JAOSTO	MATTI TALLGREN
	KASVIJAOSTO	VILJO ÅBERG
	LINTUJAOSTO	JAAKKO LAASANEN
	NISÄKÄS- JAOSTO	UOLEVI SKAREN
	YMPÄRISTÖN- SUOJELUJAOSTO	ERKKI VÄISÄNEN
	MUSEOJAOSTO	MATTI TALLGREN
	VALOKUVAUS- JAOSTO	KAI JÄDERHOLM